

บทที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัยและลักษณะทั่วไปของข้อมูล

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของกำลังแรงงานไทย มีวิธีการศึกษา ดังนี้

2.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษา

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของกำลังแรงงานไทยในครั้งนี้จะใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร รอบที่ 3 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 ซึ่งดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี โครงการนี้จัดทำขึ้นเพื่อประมาณจำนวนและลักษณะของกำลังแรงงานภายในประเทศและภายในจังหวัดต่าง ๆ ในระยะเวลาหนึ่ง ๆ ตามความต้องการใช้ข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผน และกำหนดนโยบายในระดับจังหวัด

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกของครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ในช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 มีครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างทั้งสิ้น 60,996 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนตัวอย่างในกรุงเทพมหานคร 3,120 ครัวเรือน ในเขตเทศบาลอื่น ๆ 21,108 ครัวเรือน นอกเขตเทศบาล 36,768 ครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2543: 2)

แบบสอบถามที่ใช้สัมภาษณ์ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่าง ได้ทำการเก็บข้อมูลในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ลักษณะทั่วไปของสมาชิกในครัวเรือน
2. การย้ายถิ่น เฉพาะผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป
3. การศึกษา เฉพาะผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป
4. ลักษณะการทำงาน เฉพาะผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป
5. รายได้ เฉพาะผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป
6. ขนาดของกิจการและการประกันสังคม
7. ความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในด้านต่าง ๆ ของประชากร

2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการเลือกตัวอย่าง

โครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร รอบที่ 3 (สิงหาคม) พ.ศ. 2542 ได้ทำการสำรวจในทุกจังหวัด โดยในขั้นตอนของการเลือกตัวอย่างได้แบ่งกลุ่มของจังหวัดในแต่ละภาคและกรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้นเป็น 5 เขตตัวอย่าง คือ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ทั้งนี้ หน่วยตัวอย่างขั้นที่ 1 คือ ชุมรวมอาคาร (ในเขตเทศบาล) และหมู่บ้าน (ในเขตสุขาภิบาล หรือนอกเขตเทศบาล-สุขาภิบาล) และหน่วยตัวอย่างขั้นที่ 2 คือครัวเรือนส่วนบุคคลและสมาชิกในครัวเรือนพิเศษ ซึ่งแผนการเลือกตัวอย่างที่ใช้เป็นแบบการเลือกตัวอย่างแบบชั้นภูมิสองชั้น (stratified two stage sampling)

การเลือกตัวอย่างขั้นที่ 1

ก่อนที่จะทำการเลือกชุมรวมอาคาร/หมู่บ้านตัวอย่าง ได้มีการแบ่งท้องที่ออกเป็น 3 เขตตามลักษณะการปกครอง คือ ในเขตเทศบาล ในเขตสุขาภิบาล และนอกเขตเทศบาล-สุขาภิบาล แล้วจึงทำการเลือกชุมรวมอาคาร/หมู่บ้านตัวอย่างจากแต่ละเขตการปกครองอย่างเป็นอิสระต่อกัน โดยให้ความน่าจะเป็นในการเลือกเป็นปฏิภาคกับจำนวนครัวเรือนของชุมรวมอาคาร/หมู่บ้านนั้น ๆ ทำให้ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 5,610 ชุมรวมอาคาร/หมู่บ้าน จากจำนวนทั้งสิ้น 94,955 ชุมรวมอาคาร/หมู่บ้าน ซึ่งกระจายไปตามภาคและเขตการปกครองดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การกระจายความถี่ของจำนวนชุมรวมอาคาร/หมู่บ้านตัวอย่าง จำแนกตามภาคและเขตการปกครอง

ภาค	รวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล		
			รวม	ในเขต สุขาภิบาล	นอกเขตเทศบาล- สุขาภิบาล
กรุงเทพมหานคร	260	260	--	--	--
กลาง (ยกเว้น กทม.)	1,727	584	1,143	498	645
เหนือ	1,243	388	855	359	496
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1,449	450	999	397	602
ใต้	931	337	594	229	365
รวม	5,610	2,019	3,591	1,483	2,108

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2542: หน้า 9)

การเลือกตัวอย่างขั้นที่ 2

ในขั้นนี้เป็นการเลือกครัวเรือนตัวอย่างจากครัวเรือนส่วนบุคคลทั้งสิ้น ในบัญชีรายชื่อครัวเรือน ซึ่งได้จากการนับจุดในแต่ละชุมชนอาคาร/หมู่บ้านตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบมีระบบ โดยกำหนดขนาดตัวอย่างดังนี้

ในเขตเทศบาล : กำหนด 12 ครัวเรือนตัวอย่างต่อชุมชนอาคาร

นอกเขตเทศบาล

- ในเขตสุขาภิบาล : กำหนด 12 ครัวเรือนตัวอย่างต่อหมู่บ้าน

- นอกเขตเทศบาลสุขาภิบาล : กำหนด 9 ครัวเรือนตัวอย่างต่อหมู่บ้าน

ก่อนที่จะทำการเลือกครัวเรือนตัวอย่างได้มีการจัดเรียงรายชื่อครัวเรือนส่วนบุคคลใหม่ตามขนาดของครัวเรือน ซึ่งวัดด้วยจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ในกรณีของครัวเรือนพิเศษในขั้นนี้เป็นการเลือกสมาชิกตัวอย่างจากครัวเรือนพิเศษทุกครัวเรือนในแต่ละชุมชนอาคาร/หมู่บ้านตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบมีระบบ

ทำให้ได้จำนวนครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างทั้งสิ้น จำแนกตามภาคและเขตการปกครองเป็นดังนี้

ตารางที่ 4 การกระจายความถี่ของจำนวนครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่าง จำแนกตามภาคและเขตการปกครอง

ภาค	รวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล		
			รวม	ในเขต สุขาภิบาล	นอกเขตเทศบาล- สุขาภิบาล
กรุงเทพมหานคร	3,120	3,120	--	--	--
กลาง (ยกเว้น กทม.)	18,789	7,008	11,781	5,976	5,805
เหนือ	13,428	4,656	8,772	4,308	4,464
ตะวันออกเฉียงเหนือ	15,582	5,400	10,182	4,764	5,418
ใต้	10,077	4,044	6,033	2,748	3,285
รวม	60,996	24,228	36,768	17,796	18,972

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2542: หน้า 10)

หน่วยตัวอย่างที่ศึกษา

หน่วยตัวอย่างที่ศึกษาของการศึกษาในครั้งนี้ คือ บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป ซึ่งใน สัปดาห์แห่งการสำรวจเป็นผู้อยู่ในกำลังแรงงานปัจจุบัน หรือเป็นผู้ถูกจัดจำแนกอยู่ในประเภท กำลังแรงงานรอฤดูกาลจำนวน 164,831 คน

2.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของ กำลังแรงงานไทย จะใช้ข้อมูลตัดขวางจากโครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยในการศึกษานี้จะศึกษาเฉพาะโครงการสำรวจภาวะการทำงาน ของประชากรในรอบที่ 3 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 เท่านั้น เนื่องจากการสำรวจภาวะการทำงาน ของประชากรในรอบที่ 3 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 นี้ได้มีข้อคำถามส่วนเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับ ความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของกำลังแรงงานรวมอยู่ด้วย และทั้งนี้จะทำ การคัดเลือกเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคมที่น่าจะมีผลต่อ ความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของกำลังแรงงานไทย

2.4 ข้อจำกัดในการศึกษา

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของกำลัง แรงงานไทยในครั้งนี้ ได้ใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ทัวราชอาณาจักร รอบที่ 3 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 ซึ่งดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ทั้งนี้โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อประมาณจำนวนและลักษณะของกำลังแรงงานภายใน ประเทศและภายในจังหวัดต่าง ๆ ในระยะเวลาหนึ่ง ๆ ตามความต้องการใช้ข้อมูลในการวางแผน และกำหนดนโยบายในระดับจังหวัด ซึ่งมีได้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความ ต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของกำลังแรงงานโดยตรง การศึกษาครั้งนี้จึงเป็น การนำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นในการคัดเลือกตัวแปร จึงคัดเลือกมา จากข้อมูลที่มีอยู่แล้ว ซึ่งทำให้ไม่สามารถที่จะศึกษาตัวแปรที่สำคัญบางตัวที่น่าจะมีผลต่อความ ต้องการและความพร้อมในการจ่ายค่าใช้จ่ายในการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของ กำลังแรงงานได้ เช่น การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการพัฒนาขีดความสามารถ รายได้ที่คาดว่าจะ ได้รับภายหลังที่พัฒนาขีดความสามารถในการทำงานแล้ว จำนวนค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการพัฒนา ขีดความสามารถ และความเหมาะสมของค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการพัฒนาขีดความสามารถในการ ทำงาน เป็นต้น

และเนื่องจากในการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน หรือสมาชิกในครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่าง จึงอาจเกิดปัญหาในการตอบข้อคำถามแทนกันได้ นอกจากนี้คำถามบางข้อ เช่น รายได้ ซึ่งโดยปกติแล้วผู้ให้สัมภาษณ์มักไม่ยอมเปิดเผยข้อเท็จจริงด้วยเหตุผลหลายประการ ทำให้ข้อมูลในเรื่องดังกล่าวอาจจะผิดไปจากความเป็นจริงบ้าง ทั้งนี้รวมไปถึงการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ โดยในการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรครั้งนี้ได้กำหนดให้ตอบตัวเลขไม่เกิน 5 หลัก กรณีที่ตอบตัวเลขเกินจะถูกกำหนดให้ตัวเลขนั้นเป็น 99,998 แทน ดังนั้น การบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับรายได้จึงอาจต่ำกว่าความเป็นจริงได้ ซึ่งอาจส่งผลให้ การวิเคราะห์ครั้งนี้ขาดความสมบูรณ์ไปในระดับหนึ่ง

2.5 นิยามศัพท์

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของกำลังแรงงานไทยในครั้งนี้ ได้นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาไว้ดังนี้

1. การพัฒนาขีดความสามารถในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ความหมายตามสำนักงานสถิติแห่งชาติและมูลนิธิพัฒนาไท (2543: 2) ซึ่งได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการพัฒนาตนเอง โดยการเข้ารับการฝึกอบรม ฝึกอาชีพ หรือพัฒนาฝีมือแรงงาน โดยไม่นับรวมการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 การฝึกอบรมด้านความมั่นคงของชาติ เช่น การฝึกอบรมเพื่อความมั่นคงของประเทศ ตัวอย่างเช่น ไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.) อาสาพัฒนาป้องกันตนเอง (อพป.) โครงการกองทุนเพื่อความมั่นคงของชาติ (กนช.) โครงการฝึกอบรม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลักสูตรรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน เป็นต้น

3.2 การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ตัวอย่างเช่น ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) อบรมแม่บ้าน โภชนาการ อนามัยแม่และเด็ก การวางแผนครอบครัว อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นต้น

3.3 การฝึกอบรมด้านอื่น ๆ เช่น การรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

2. ความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน หมายถึง ความต้องการของกำลังแรงงานในการที่จะปรับปรุงคุณลักษณะของตนเองในด้านความรู้ ทักษะ และความสามารถเพื่อให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. กำลังแรงงาน หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป ซึ่งในสัปดาห์แห่งการสำรวจ เป็นผู้อยู่ในกำลังแรงงานปัจจุบัน หรือเป็นผู้ถูกจัดจำแนกอยู่ในประเภทกำลังแรงงานที่รอฤดูกาล (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2543: 4)

2.6 นิยามตัวแปร

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของกำลังแรงงานไทยในครั้งนี้ ได้นิยามตัวแปรตามและตัวแปรอิสระดังนี้

2.6.1 ตัวแปรตาม

ตัวแปรตามของการศึกษาครั้งนี้ คือ ความต้องการในการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานซึ่งเกิดจากการประกอบกันของตัวแปร 2 ตัว คือ

ความต้องการพัฒนาขีดความสามารถ หมายถึง ความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานในด้านใดด้านหนึ่ง

ซึ่งได้จากคำถามข้อ F58 "... (ชื่อ)... ต้องการได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในด้านใดด้านหนึ่งหรือไม่" แบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้

- ต้องการ
- ไม่ต้องการ

และความพร้อมในการจ่ายค่าใช้จ่ายในการพัฒนาขีดความสามารถ หมายถึง ความสามารถที่จะจ่ายชำระค่าใช้จ่ายในการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน

ซึ่งได้จากคำถามข้อ F62 "... (ชื่อ)... พร้อมที่จะจ่ายค่าใช้จ่ายในการพัฒนาขีดความสามารถหรือไม่" แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

- พร้อม
- ไม่พร้อม

จากนั้นนำตัวแปรทั้งสองมาประกอบกันเป็นความต้องการและความพร้อมในการจ่ายค่าใช้จ่ายในการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน ซึ่งได้จัดแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- มีความต้องการ และมีความพร้อม
- มีความต้องการ แต่ไม่พร้อม
- ไม่มีความต้องการ

2.6.2 ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระภายใต้ปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ประกอบด้วยตัวแปร 10 ตัว คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา เขตที่อยู่อาศัย ภาคที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ สถานภาพการทำงาน และรายได้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.6.2.1 เพศ หมายถึง เพศของผู้ตอบสัมภาษณ์ ได้จากคำถามข้อ F4 แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- ชาย
- หญิง

2.6.2.2 อายุ หมายถึง อายุเต็มปีบริบูรณ์นับถึงวันคล้ายวันเกิดครั้งสุดท้ายของบุคคลก่อนวันที่ให้สัมภาษณ์ (วันที่ 25-31 กรกฎาคม 2542) ซึ่งได้จากคำถามข้อ F3 ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งอายุออกเป็น 6 กลุ่ม คือ

- 13-19 ปี
- 20-29 ปี
- 30-39 ปี
- 40-49 ปี
- 50-59 ปี
- 60 ปีขึ้นไป

2.6.2.3 สถานภาพสมรส หมายถึง ประเภทของสถานภาพสมรสของบุคคล ซึ่งได้จากคำถามข้อ F6 และการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งสถานภาพสมรสออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- โสด
- สมรส
- หม้าย หย่า และแยกกันอยู่

2.6.2.4 การศึกษา หมายถึง ชั้นสูงสุดที่บุคคลสำเร็จการศึกษา ซึ่งก็คือชั้นสูงสุดที่บุคคลสอบไล่ได้ครั้งสุดท้าย

ซึ่งได้จากคำถามข้อ F12 "... (ชื่อ)...จบการศึกษาสูงสุดชั้นใด" โดยจะแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

- ไม่มีการศึกษา
- ประถมศึกษา
- มัธยมศึกษา

- สูงกว่ามัธยมศึกษา

2.6.2.5 เขตที่อยู่อาศัย หมายถึง ประเภทของเขตที่เป็นที่ตั้งของที่พักอาศัยในปัจจุบันของกำลังแรงงาน ซึ่งได้จากคำถามข้อ 4 จะจัดแบ่งเขตที่อยู่อาศัยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- เขตเมือง ได้แก่ พื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของเขตเทศบาลและเขตสุขาภิบาล
- เขตชนบท ได้แก่ พื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของนอกเขตเทศบาล และนอกเขต

สุขาภิบาล

2.6.2.6 ภาคที่อยู่อาศัย หมายถึง ภาคที่กำลังแรงงานอยู่ ณ วันที่ให้สัมภาษณ์ ซึ่งได้จากคำถามข้อ 1 ทั้งนี้ได้แบ่งภาคที่อยู่อาศัยออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

- กรุงเทพมหานคร
- ภาคกลาง
- ภาคเหนือ
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ภาคใต้

2.6.2.7 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน หมายถึง จำนวนบุคคลที่พักอาศัยอยู่รวมกันภายใต้หลังคาบ้านเดียวกัน ซึ่งได้จากคำถามข้อ 10 และการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งจำนวนสมาชิกในครัวเรือนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่า 4 คน
- มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 4-6 คน
- มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 6 คน

2.6.2.8 อาชีพ หมายถึง ประเภทหรือชนิดของงานที่บุคคลทำอยู่ ก่อนสัปดาห์แห่งการสำรวจ (วันที่ 25-31 กรกฎาคม 2542)

โดยใช้คำถามข้อ F28 "... (ชื่อ)...ทำงานอะไร" คำถามข้อ F14 "ระหว่างสัปดาห์แห่งการสำรวจ... (ชื่อ)...ได้ทำงานหรือไม่" ซึ่งจัดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- มี
- ไม่มี

และจากคำถามข้อ F15 "... (ชื่อ)...ปกติมีงานประจำหรือไม่" และได้ทำการจัดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- มี
- ไม่มี

จากนั้นก็นำข้อคำถาม F14 และ F15 มาประกอบกันและจัดแบ่งออกเป็น
กลุ่มได้ 2 กลุ่ม คือ

- มีงานทำ
- ไม่มีงานทำ

และในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งอาชีพเป็น 5 กลุ่ม คือ

- ไม่ได้ประกอบอาชีพ
- วิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ วิชาการ งานบริหาร

การจัดการ เสมียน และงานที่เกี่ยวข้อง

- ค้าขาย ประกอบด้วย ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า
- เกษตรกรรม ประกอบด้วย ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกสิกรรม
- บริการ ประกอบด้วย ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการขนส่ง คมนาคม

กระบวนการผลิต กรรมกร ช่าง และผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริการ

2.6.2.9 สถานภาพการทำงาน หมายถึง สถานะของบุคคลที่ทำงานในสถานที่
หรือในธุรกิจ

โดยใช้คำถามข้อ F30 "... (ชื่อ)...ทำงานในฐานะอะไร" คำถามข้อ F28
"... (ชื่อ)...ทำงานอะไร" คำถามข้อ F14 "ระหว่างสัปดาห์แห่งการสำรวจ... (ชื่อ)...ได้ทำงานหรือ
ไม่" ซึ่งจัดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- มี
- ไม่มี

และจากคำถามข้อ F15 "... (ชื่อ)...ปกติมีงานประจำหรือไม่" และได้
ทำการจัดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- มี
- ไม่มี

จากนั้นก็นำข้อคำถาม F14 และ F15 มาประกอบกันและจัดแบ่งออกเป็น
กลุ่มได้ 2 กลุ่ม คือ

- มีงานทำ
- ไม่มีงานทำ

โดยในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งสถานภาพการทำงานออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

- ไม่ได้ทำงาน
- นายจ้าง
- ลูกจ้าง (ลูกจ้างรัฐบาล ลูกจ้างเอกชน และลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ)
- ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว
- ผู้ที่ช่วยธุรกิจในครัวเรือน

2.6.2.10 รายได้ หมายถึง รายได้ประเภทต่าง ๆ ของกำลังแรงงานที่ได้รับจากการทำงาน เช่น ค่าจ้างหรือเงินเดือน โบนัส ค่าล่วงเวลา และเงินอื่น ๆ สำหรับผู้ที่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้าง และรวมไปถึงรายได้สุทธิของผู้ที่มีสถานภาพการทำงานเป็นนายจ้าง ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว และผู้ที่ช่วยธุรกิจในครัวเรือน ซึ่งสามารถที่จะหารายได้ได้ดังนี้

1. กรณีที่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้าง

1.1 กรณีที่ลูกจ้างได้รับค่าจ้างเป็นรายชั่วโมง หรือรายวัน หรือรายสัปดาห์ หรือรายเดือน ค่าจ้างจะได้จากคำถามข้อ F38 “อัตราค่าจ้างที่ได้รับนั้นได้รับกี่บาทต่อชั่วโมงหรือต่อวันหรือต่อสัปดาห์หรือต่อเดือน” และจากนั้นก็ทำการแปลงให้เป็นค่าจ้างรายเดือนหรือเงินเดือน

1.2 กรณีที่ลูกจ้างได้รับค่าจ้างเป็นประเภทอื่น ๆ ค่าจ้างจะได้จากคำถามข้อ F39 “ค่าจ้างที่ได้รับเฉลี่ยวันละกี่บาท” และจากนั้นก็ทำการแปลงให้เป็นค่าจ้างรายเดือน

1.3 กรณีที่ลูกจ้างไม่ทราบว่าได้รับค่าจ้างเป็นประเภทใด ค่าจ้างจะได้จากคำถามข้อ F40 “เดือนที่แล้ว...(ชื่อ)...ได้รับเงินเดือน/ค่าจ้างเดือนละ (ตามกลุ่มรายการ) เพราะฉะนั้น รายได้ของผู้ที่เป็นลูกจ้าง จะได้จากผลรวมของค่าจ้าง โบนัส (ซึ่งได้จากคำถามข้อ F41) ค่าล่วงเวลา (ซึ่งได้จากคำถามข้อ F42) และเงินอื่น ๆ (ซึ่งได้จากคำถามข้อ F43) จากนั้นก็ทำการแปลงให้เป็นรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อคน

2. กรณีที่มีสถานภาพการทำงานเป็นนายจ้าง ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว และผู้ที่ช่วยธุรกิจในครัวเรือน

2.1 กรณีที่ประกอบธุรกิจ รายได้จะได้จากคำถามข้อ F49 ที่บันทึกจำนวนคนทำงานของแต่ละธุรกิจ และคำถามข้อ F50 “เมื่อเดือนที่แล้ว...(ชื่อ)...ทำธุรกิจมีรายได้สุทธิเท่าใด” จากนั้นก็ทำการแปลงให้เป็นรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อคน

2.2 กรณีที่ทำการเกษตร รายได้จะได้จากคำถามข้อ F51 ที่บันทึกจำนวนคนที่มีส่วนร่วมทำการเพาะปลูก และคำถามข้อ F52 “ในรอบปีที่แล้วทำอะไร ทำนา ทำสวน มีรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อเดือนเท่าใด” จากนั้นก็ทำการแปลงให้เป็นรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อคน นอกจากนี้แล้วยังพิจารณาถึงผู้ที่ไม่มีรายได้จากการทำงานด้วย ซึ่งได้จากคำถามข้อ F28 “...(ชื่อ)...ทำงานอะไร” คำถามข้อ F14 “ระหว่างสัปดาห์แห่งการสำรวจ...(ชื่อ)...ได้ทำงานหรือไม่” ซึ่งจัดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- มี
- ไม่มี

และจากคำถามข้อ F15 “...(ชื่อ)...ปกติมีงานประจำหรือไม่” และได้ทำการจัดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- มี
- ไม่มี

จากนั้นก็นำข้อคำถาม F14 และ F15 มาประกอบกันและจัดแบ่งออกเป็นกลุ่มได้ 2 กลุ่ม คือ

- มีงานทำ
- ไม่มีงานทำ

โดยในการศึกษานี้ได้แบ่งรายได้ออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

- ไม่มีรายได้
- มีรายได้ตั้งแต่ 1,560 บาทลงมา
- มีรายได้อยู่ในช่วง 1,561-3,500 บาท
- มีรายได้อยู่ในช่วง 3,501-6,500 บาท
- มีรายได้มากกว่า 6,500 บาท

2.7 การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของกำลังแรงงานไทยครั้งนี้ ได้แบ่งวิธีการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลเป็นดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยใช้การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ซึ่งจะนำเสนอลักษณะทั่วไปของข้อมูลของกำลังแรงงาน อันได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา เขตที่อยู่อาศัย ภาคที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ สถานภาพการ

ทำงาน รายได้ และความต้องการในการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน หากข้อมูลนั้นเป็นตัวแปรระดับแบ่งกลุ่มและระดับจัดอันดับจะนำเสนอข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่และอัตราร้อยละ และถ้าในกรณีที่ข้อมูลนั้นเป็นตัวแปรระดับอัตราส่วนจะนำเสนอข้อมูลเพิ่มด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบสองตัวแปรระหว่างความต้องการในการพัฒนา

ขีดความสามารถในการทำงาน กับคุณลักษณะด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม โดยใช้การวิเคราะห์แบบตารางไขว้ (cross tabulation) เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระตามที่กำหนดไว้ในสมมุติฐาน ซึ่งจะนำเสนอข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่และอัตราร้อยละ

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบหลายตัวแปรระหว่างความต้องการในการพัฒนา

ขีดความสามารถในการทำงาน กับคุณลักษณะด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม โดยใช้การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ multinomial logit regression ซึ่งใช้โปรแกรม SPSS version 9 ในการวิเคราะห์ ทั้งนี้เนื่องจากตัวแปรตามเป็นตัวแปรระดับแบ่งกลุ่ม โดยในการศึกษาครั้งนี้ คือ ความต้องการในการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน ซึ่งเป็นกลุ่มได้ 3 กลุ่ม คือ 1) มีความต้องการและมีความพร้อมในการจ่ายค่าใช้จ่ายในการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน 2) มีความต้องการแต่ไม่มีความพร้อมในการจ่ายค่าใช้จ่ายในการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน และ 3) ไม่ต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน สำหรับตัวแปรอิสระก็จะมีทั้งตัวแปรระดับแบ่งกลุ่ม ตัวแปรระดับจัดอันดับ และตัวแปรระดับอัตราส่วน

ในการนำเสนอข้อมูลของการศึกษานี้ จะนำเสนอด้วยค่าสัมประสิทธิ์ และค่า odds ratio และทั้งนี้ตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่จะนำเข้าไปแบบจำลองจะต้องกำหนดให้กลุ่มเปรียบเทียบมีค่าเท่ากับ 0 เพื่อที่จะดูถึงโอกาสที่จะเกิดความต้องการและความพร้อมในการจ่ายค่าใช้จ่ายในการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน (เมื่อเทียบกับโอกาสที่ไม่เกิดความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน) และโอกาสที่จะเกิดความต้องการแต่ไม่มีความพร้อมในการจ่ายค่าใช้จ่ายในการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน (เมื่อเทียบกับโอกาสที่ไม่เกิดความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน) ในแต่ละกลุ่มตัวแปรอิสระที่แตกต่างกัน

2.8 ลักษณะทั่วไปของข้อมูล

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอลักษณะทั่วไปของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งได้จำแนกตามปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม อันประกอบไปด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา เขตที่อยู่อาศัย ภาคที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ สถานภาพการทำงาน และรายได้ ทั้งนี้จำนวนตัวอย่างในแต่ละตัวแปรที่ปรากฏในวงเล็บในตารางที่ 5 จะเป็นการแสดงจำนวนตัวอย่างที่ไม่ได้ถ่วงน้ำหนัก แต่ร้อยละและค่าเฉลี่ยที่แสดงเป็นผลที่ได้จากการถ่วงน้ำหนักแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้ตัวอย่างที่เลือกมาสามารถเป็นตัวแทนระดับประเทศได้ จึงได้มีการถ่วงน้ำหนักจำนวนตัวอย่างดังกล่าว และนอกจากนี้จำนวนตัวอย่างในตารางต่าง ๆ ที่แสดงอาจไม่เท่ากันทุกตัวแปร อันเนื่องมาจากการตัดจำนวนตัวอย่างที่ไม่ทราบ ไม่ตอบของตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา โดยลักษณะทั่วไปของข้อมูล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.8.1 เพศ

กำลังแรงงานที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 164,831 คน เป็นเพศชายร้อยละ 49.9 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 50.1

2.8.2 อายุ

กำลังแรงงานตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 36.4 ปี เมื่อพิจารณาเป็น 6 กลุ่มอายุ จะพบว่ากำลังแรงงานในกลุ่มอายุ 20-29 ปี มีสัดส่วนสูงที่สุด คือ ร้อยละ 23.9 รองลงมาอยู่ในกลุ่มอายุ 30-39 ปี (ร้อยละ 21.1) และที่เหลือเป็นกำลังแรงงานในกลุ่มอายุ 13-19 ปี (ร้อยละ 16.6) กลุ่มอายุ 40-49 ปี (ร้อยละ 16.6) กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 11.1) และกลุ่มอายุ 50-59 ปี (ร้อยละ 10.7) ตามลำดับ

2.8.3 สถานภาพสมรส

กำลังแรงงานตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สมรสแล้ว คือ ร้อยละ 62.9 รองลงมาคือกำลังแรงงานที่เป็นโสด (ร้อยละ 28.1) และอีกร้อยละ 9.0 คือ กำลังแรงงานที่มีสถานภาพสมรสหย่า หย่า และแยกกันอยู่

2.8.4 การศึกษา

ส่วนใหญ่กำลังแรงงานตัวอย่างสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 62.4) และรองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษา ระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา และระดับไม่มีการศึกษาและต่ำกว่าประถมศึกษา (ร้อยละ 19.2, 12.5 และร้อยละ 5.9 ตามลำดับ)

ตารางที่ 5 การแจกแจงจำนวนและอัตราร้อยละของกำลังแรงงานไทย จำแนกตามคุณลักษณะ
ด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม

คุณลักษณะด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม	ร้อยละ (ถ่วงน้ำหนัก)	(จำนวน)
เพศ		
ชาย	49.9	(77,950)
หญิง	50.1	(86,881)
รวม	100.0	(164,831)
อายุ		
13 – 19 ปี	16.6	(19,868)
20 – 29 ปี	23.9	(24,549)
30 – 39 ปี	21.1	(28,599)
40 – 49 ปี	16.6	(24,132)
50 – 59 ปี	10.7	(14,714)
60 ปีขึ้นไป	11.1	(17,584)
รวม	100.0	(129,446)*
อายุเฉลี่ย (ปี)	36.4	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	16.5	
สถานภาพสมรส		
โสด	28.1	(32,524)
สมรส	62.9	(78,200)
หม้าย หย่า และแยกกันอยู่	9.0	(13,384)
รวม	100.0	(124,208)*
การศึกษา		
ไม่มีการศึกษาและต่ำกว่าประถมศึกษา	5.9	(8,042)
ประถมศึกษา	62.4	(75,681)
มัธยมศึกษา	19.2	(25,128)
สูงกว่ามัธยมศึกษา	12.5	(21,223)
รวม	100.0	(130,074)*

ตารางที่ 5 (ต่อ)

คุณลักษณะด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม	ร้อยละ (ถ่วงน้ำหนัก)	จำนวน
เขตที่อยู่อาศัย		
เขตเมือง	21.2	(57,056)
เขตชนบท	78.8	(107,775)
รวม	100.0	(164,831)
ภาคที่อยู่อาศัย		
กรุงเทพมหานคร	12.1	(6,778)
ภาคกลาง	22.6	(46,259)
ภาคเหนือ	18.1	(35,826)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	33.8	(47,098)
ภาคใต้	13.4	(28,870)
รวม	100.0	(164,831)
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
น้อยกว่า 4 คน	31.3	(56,335)
4 - 6 คน	59.2	(92,746)
มากกว่า 6 คน	9.5	(15,505)
รวม	100.0	(164,586)*
	จำนวนสมาชิกเฉลี่ย (คน)	4.3
	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.7
อาชีพ		
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	33.1	(44,785)
วิชาชีพ	8.6	(14,924)
ค้าขาย	8.9	(16,833)
เกษตรกรรม	32.6	(30,513)
บริการ	16.7	(23,097)
รวม	100.0	(130,152)*

ตารางที่ 5 (ต่อ)

คุณลักษณะด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม	ร้อยละ (ถ่วงน้ำหนัก)	จำนวน
สถานภาพการทำงาน		
ไม่ได้ทำงาน	33.1	(44,785)
นายจ้าง	1.9	(2,768)
ลูกจ้าง	25.6	(35,598)
ผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัว	21.2	(27,199)
ผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือน	18.1	(19,814)
รวม	100.0	(130,164)*
รายได้		
ไม่มีรายได้	33.9	(45,580)
ตั้งแต่ 1,560 บาทลงมา	24.9	(25,086)
1,561 – 3,500 บาท	16.1	(22,459)
3,501 – 6,500 บาท	13.5	(19,114)
มากกว่า 6,500 บาทขึ้นไป	11.5	(17,925)
รวม	100.0	(130,164)*
รายได้เฉลี่ย (บาท)	2,875.9	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	5,880.1	
ความต้องการในการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน		
มีความต้องการและมีความพร้อม	7.8	(8,519)
มีความต้องการแต่ไม่มีความพร้อม	7.2	(7,195)
ไม่มีความต้องการ	85.0	(114,450)
รวม	100.0	(130,164)*

หมายเหตุ : * จำนวนรวมได้ตัดจำนวนผู้ที่ไม่ตอบ ไม่ทราบ และไม่เข้าข่ายออกแล้ว

2.8.5 เขตที่อยู่อาศัย

กำลังแรงงานตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตชนบท (ร้อยละ 78.8) ส่วนที่เหลืออาศัยอยู่ในเขตเมือง (ร้อยละ 21.2)

2.8.6 ภาคที่อยู่อาศัย

กำลังแรงงานตัวอย่างที่อาศัยอยู่ภาคกลางมีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 33.8) และรองลงมาคือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพมหานคร และภาคเหนือ (ร้อยละ 22.6, 18.1, 13.4 และร้อยละ 12.1 ตามลำดับ)

2.8.7 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

กำลังแรงงานตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.3 คน โดยที่กำลังแรงงานที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน มีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 59.2) รองลงมาคือ กำลังแรงงานที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่า 4 คน และกำลังแรงงานที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 6 คน (ร้อยละ 31.3 และร้อยละ 9.5 ตามลำดับ)

2.8.8 อาชีพ

กำลังแรงงานตัวอย่างประมาณหนึ่งในสาม หรือร้อยละ 33.1 เป็นกำลังแรงงานที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ รองลงมาคือ กำลังแรงงานที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ 32.6) และที่เหลือคือ กำลังแรงงานที่ประกอบอาชีพบริการ ค้าขาย และวิชาชีพ (ร้อยละ 16.7 ร้อยละ 8.9 และร้อยละ 8.6 ตามลำดับ)

2.8.9 สถานภาพการทำงาน

สถานภาพการทำงานของกำลังแรงงานตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 33.1) รองลงมาคือ กำลังแรงงานที่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้าง ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว และผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือน มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 25.6 ร้อยละ 21.2 และร้อยละ 18.1 ตามลำดับ) และที่เหลือเป็นกำลังแรงงานที่มีสถานภาพการทำงานเป็นนายจ้าง (ร้อยละ 1.9)

2.8.10 รายได้

กำลังแรงงานตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีรายได้ (ร้อยละ 33.9) และรองลงมาคือ กำลังแรงงานที่มีรายได้ตั้งแต่ 1,560 บาทลงมา (ร้อยละ 24.9) กำลังแรงงานที่มีรายได้อยู่ในช่วง 1,561-3,500 บาท (ร้อยละ 16.1) กำลังแรงงานที่มีรายได้ระหว่าง 3,501-6,500 บาท (ร้อยละ 13.5) และที่เหลืออีกร้อยละ 11.5 เป็นกำลังแรงงานที่มีรายได้มากกว่า 6,500 บาทขึ้นไป

2.8.12 ความต้องการในการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน

กำลังแรงงานตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ต้องการพัฒนาขีดความสามารถ (ร้อยละ 85.0) ส่วนที่เหลือเป็นกำลังแรงงานที่มีความต้องการและมีความพร้อมในการจ่ายค่าใช้จ่ายในการพัฒนาขีดความสามารถ และกำลังแรงงานที่มีความต้องการแต่ไม่มีความพร้อมในการจ่ายค่าใช้จ่ายในการพัฒนาขีดความสามารถ มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 7.8 และร้อยละ 7.2 ตามลำดับ)